

Geschiedenislokaal Amsterdam

Opdrachten bij het thema *Amsterdammers en slavernij*

Over elk persoon in dit thema zijn 2 à 4 vragen gemaakt, aan het einde van het document volgen nog een aantal verdiepingsvragen.

Bij elke vraag staat vermeld welke bron je moet raadplegen op de site Geschiedenislokaal Amsterdam: <https://www.geschiedenislokaalamsterdam.nl/themas/amsterdammers-en-slavernij/>

Juliana	p.2	Herman Albrecht Insinger	p.9
Stephanus Pelgrom	p.3	Louis Zamore van Wicky	p.10
Jonas Witsen	p.4	Willemina Balk	p.11
Nicolaas Bergen	p.5	Susanna Dumion	p.12
Hanibal van Moston	p.6	Johannes Heukensfeldt	p.13
Christina van der Geugten	p.7	Johannes Charles	p.14
Hendrik Coenraad Sander	p.8	Verdiepingsvragen	p.15

Juliana

Vraag 1: In 1643 kocht Eliau de Burgos de elfjarige Juliana voor 525 gulden in Brazilië. De Burgos verklaarde dat hij haar in Brazilië makkelijk voor 700 gulden had kunnen verkopen, maar nam haar uiteindelijk toch mee naar de Republiek. In de Republiek besloot zij De Burgos te verlaten toen hij haar weer mee wilde meenemen naar Barbados.

Hoe wist Juliana dat zij kon weigeren om met De Burgos te vertrekken naar het Caribische eiland Barbados? Gebruik de bron ***Juliana – Verklaring van De Burgos***.

Antwoord:

Vraag 2: Bekijk de bron ***Juliana - Tekening van de Dam***. Je ziet mensen uit verschillende landen en culturen afgebeeld, te herkennen aan hun kleding.

Zoom in op de tekening en kijk of je deze (groepjes) mensen kunt vinden, beschrijf zo goed mogelijk wat je ziet en beargumenteer je antwoord.

Antwoord:

Vraag 3: In zeventiende-eeuwse teksten laten de schrijvers de lange klank van de u op een bijzondere manier zien.

Als je goed kijkt bij de rode pijl zie je dan hoe zij Juliana schreven? Bekijk de bron ***Juliana - Verklaring van De Burgos***.

Antwoord:

Vraag 4: Bekijk de bron ***Juliana – Keurboek***. Het stukje tekst dat in het tabblad 'Over deze bron' is uitgeschreven, is in zeventiende-eeuws Nederlands geschreven. Probeer zo goed mogelijk een hedendaagse hertaling te maken van de tekst. Wat staat er precies?

Antwoord:

Stephanus Pelgrom

Vraag 1: Stephanus Pelgrom heeft als notaris veel contracten geschreven en ondertekend. Wanneer is dit leveringscontract opgetekend? Gebruik de bron ***Stephanus Pelgrom - Contract***

Antwoord:

Vraag 2: Bij de bron ***Stephanus Pelgrom - Slavenbestellingen*** zie je een voorbeeld van een gedrukt contract.

Welk aantal te leveren slaafgemaakten werd er in het contract afgesproken en hoe werd dit aantal opgeschreven?

Antwoord:

Vraag 3: Amsterdam is meer dan 200 jaar betrokken geweest bij de trans-Atlantische slavenhandel, waarbij de stad tussen 1640 en 1670 de grootste slavenhandelaar ter wereld was.

Vind jij dat Stephanus Pelgrom mede verantwoordelijk was voor de slavenhandel in Amsterdam? *Tip: lees alle bronnen die bij Stephanus Pelgrom horen om een goed beeld van hem te krijgen.*

Antwoord:

Jonas Witsen

Vraag 1: Het schilderij van Dirk Valkenburg over plantage Waterlant behoort tot de collectie van het Amsterdam Museum. Lees het artikel over dit schilderij op de website van het Amsterdam Museum. <https://hart.amsterdam/nl/page/27509/plantage-waterlant>

Hoeveel slaafgemaakten waren er op de plantage aanwezig in de periode dat Dirk Valkenburg daar was? En wat voor soort plantage was Waterlant?

Antwoord:

Vraag 2: Eind februari 1706 spraken kunstschilder Dirk Valkenburg en plantage-eigenaar Jonas Witsen in het contract af dat Valkenburg naar Suriname vertrok.

Hoeveel kreeg Dirk Valkenburg hiervoor betaald? En waar woonde Valkenburg tijdens zijn verblijf in Suriname? Lees de bron **Jonas Witsen - Contract met Dirk Valkenburg**. *Tip: kijk voor het salaris in de laatste alinea van de eerste bladzijde. Kijk daarna voor de verblijfplaats van Valkenburg naar de tweede alinea op de tweede bladzijde.*

Antwoord:

Vraag 3: Bekijk de tekeningen van Dirk Valkenburg in de bron **Jonas Witsen – Plantage Surimonbo**. Bekijk de website www.surinameplantages.com en zoek deze plantage op. Aan welke rivier lag de plantage Surimonbo? Zie je op één van de tekeningen van Valkenburg op Geschiedenislokaal ook een verwijzing naar deze rivier? Waar zie je deze verwijzing staan?

Antwoord:

Vraag 4: Jonas Witsen had verschillende plantages in zijn bezit, waaronder Surimonbo en Palmeniribo. Bekijk deze kaart van Suriname op de website van het Geheugen van Nederland:

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=urn:gvn:SURI01:KAARTENZL-105-20-03>

Zoek de plantages Surimonbo en Palmeniribo, en zoek op hoe de eigenaren van deze plantages op de kaart vermeld staan. Gebruik de legenda.

Tip: gebruik het antwoord van de vorige vraag om te zoeken, ook handig om te weten: op deze kaart wordt het woord 'Stroom' gebruikt i.p.v. 'Rivier'.

Antwoord:

Nicolaas Bergen

Vraag 1: Hieronder zie je vier begrippen staan die gaan over het leven van Nicolaas Bergen. Welke van de vier hoort niet bij Nicolaas Bergen en waarom? Bekijk de bronnen ***Nicolaas Bergen - Overlijden*** en ***Nicolaas Bergen - Slavenschip***.

Matroos - Attestatie - Guinea - Gevaren op de Beeckestyn

Antwoord:

Vraag 2: Nicolaas Bergen koos ervoor om als matroos voor de WIC te varen. Kun je een reden bedenken waarom hij koos om voor de WIC te varen en niet voor de VOC? Bekijk de bron ***Nicolaas Bergen - Stadszijdewindhuis***. *Tip: denk aan de plek waar Nicolaas Bergen en zijn ouders woonden.*

Antwoord:

Hanibal van Moston

Vraag 1: Hanibal van Moston kwam in het Aalmoezeniersweeshuis terecht toen zijn moeder stierf en zijn vader werd teruggezonden naar Azië.

Waar werd de moeder van Hanibal begraven? En kan je ook vinden met welk schip de vader van Hanibal terugkeerde naar Azië? Lees de bron ***Hanibal van Moston - Inschrijving weeshuis***. *Tip: lees de letterlijke transcriptie van het document.*

Antwoord:

Vraag 2: Bij de bron ***Hanibal van Moston - Aalmoezeniersweeshuis*** zie je een detail uit de kaart van Amsterdam.

Kun je op deze kaart zien in welke straat het Aalmoezeniersweeshuis stond?

Antwoord:

Vraag 3: Bekijk de bron ***Hanibal van Moston – Begraafregister***. Wat valt je op bij de inschrijving van Hanibal (zie rode pijl), als je het vergelijkt met de andere inschrijvingen?

Antwoord:

Christina van der Geugten

Vraag 1: Christina van der Geugten had geen gemakkelijk leven. Hier zie je vier woorden die het leven van Christina beschrijven.

Zie je welk woord er niet bij hoort en waarom? Bekijk de bronnen ***Christina van der Geugten - Confessieboek*** en ***Christina van der Geugten - Spinhuis***.

West-Indië - spinnen - ingooien van de ruiten - Diamantmolen

Antwoord:

Vraag 2: Christina van der Geugten zat in het Spinhuis opgesloten. Maar dit tuchthuis was alleen voor vrouwen bedoeld. Voor mannen was er een andere plek. Hoe werd het tuchthuis voor mannen genoemd? En wat voor werk moesten ze daar doen?

Gebruik Geschiedenislokaal om achter het antwoord te komen.

Antwoord:

Vraag 3: In de bron ***Christina van der Geugten - Confessieboek*** verklaart Adrianus van der Geugten dat hij Christina heeft opgevoed als zijn eigen kind. Maar we kunnen ons afvragen of Christina alleen voor haar opvoeding was meegenomen naar de Republiek. In de veroordeling staat namelijk een andere reden voor haar inwoning bij de familie.

Zie je welke reden in de veroordeling wordt genoemd? Bekijk de bron ***Christina van der Geugten - Veroordeling***.

Antwoord:

Hendrik Coenraad Sander

Vraag 1: In de boedelinventaris van Hendrik Coenraad Sander is onder andere vermeld dat hij eigenaar was van plantage Sans Souci in Berbice.

Kun je in de boedelinventaris een andere plantage vinden waarvan Sander eigenaar was? En welke bezittingen staan daarbij vermeld? Bekijk de bron ***Hendrik Coenraad Sander - Boedelinventaris***. *Tip: kijk goed naar de rechterpagina van de tweede afbeelding.*

Antwoord:

Vraag 2: Hendrik Coenraad Sander had grote belangen in de koloniën en was een rijk man. Hier zijn vier van zijn bezittingen omschreven, maar eentje hoort niet bij Sander.

Zie je welke? *Tip: lees alle bronnen die bij Hendrik Coenraad Sander horen.*

Slavenschepen *Sara Henrietta* en *De Helena* - Prinsengracht 672 - Eigenaar van 218 mensen - September van Boegis

Antwoord:

Herman Albrecht Insinger

Vraag 1: In de bron *Herman Albrecht Insinger - Slavenlijsten* zie je een voorbeeld van een slavenlijst van de plantage Wederzorg. Nadat de vrouwelijke slaafgemaakten zijn opgesomd staat er nog een alinea waarin gebeurtenissen op de plantage werden beschreven.

Welke informatie staat er in deze alinea over deze vrouwen?

Antwoord:

Vraag 2: In het fotoalbum zie je een foto van de contractarbeiders voor de oude slavencomplexen staan op plantage Wederzorg.

Vind je de omstandigheden waaraan de contractarbeiders werden blootgesteld ook een vorm van slavernij? Kijk naar de bron *Herman Albrecht Insinger - Fotoalbum Wederzorg* en beargumenteer je antwoord.

Antwoord:

Louis Zamore van Wicky

Vraag 1: Louis Zamore van Wicky werd door zijn vader naar Amsterdam gestuurd voor zijn opvoeding en opleiding. Zijn leven stond in het teken van zijn tekenopleiding en hij erfde van zijn vader een plantage in Berbice.

Eén van de woorden hieronder hoort niet bij Zamore van Wicky. Welke is dat en waarom? Bekijk de bronnen ***Louis Zamore van Wicky - Overlijden*** en ***Louis Zamore van Wicky - Boedelinventaris***

Plantage St. Lust - Familie Andriessen - overlijden getekend door Jurriaan Andriessen - Emanuel de Correvont

Antwoord:

Vraag 2: Er zijn drie tekeningen bekend waarop Louis Zamore van Wicky is afgebeeld.

Zoek in de Beeldbank van het Stadsarchief naar de derde tekening en beschrijf wat daarop te zien is.

<https://archieff.amsterdam/beeldbank/>

Tip: zoek op de term 'Wicky'

Antwoord:

Willemina Balk

Vraag 1: In zijn boek vertelt Justus Swaving over zijn trouwdag met Willemina Balk.

Kan je op deze pagina vinden waarom Swaving zijn lezers aanraadt om zoveel mogelijk incognito te trouwen met een zwarte vrouw? Lees de bron **Willemina Balk – Swaving**.

Antwoord:

Vraag 2: Op de twee tekeningen zie je Willemina Balk met een man die telkens van achteren is getekend.

Wie denk je dat deze man is? *Tip: Zoek in de Beeldbank naar meer afbeeldingen van Willemina Balk en lees de bijbehorende informatie.* <https://archieff.amsterdam/beeldbank/>

Antwoord:

Vraag 3: De vader van Willemina Balk was eigenaar van plantage 'De Vriendschap'. Op een landkaart uit 1798 staat dat vermeld. Op een eerdere kaart van Berbice zie je dat de plantage eerst andere eigenaren had. Bekijk de bron **Willemina Balk – Kolonie Berbice**, zoek naar plantage De Vriendschap en kijk in de legenda wie de eigenaren waren in 1741.

Tip: je vindt de plantage in de buurt van 'Coffi Plantage De Berg'

Wat vind je van de naam van de plantage, en welke andere namen vallen je op als je inzoomt op de kaart?

Antwoord:

Susanna Dumion

Vraag 1: Anders dan nu werden namen vroeger op verschillende manieren geschreven, terwijl het om dezelfde persoon ging. Zo staat er al in haar testament dat Dumion haar voornaam had afgekort naar Anna. Ook achternamen werden vaak ook anders geschreven.

Hoe werd de achternaam van Susanna Dumion gespeld? Bekijk de bronnen ***Susanna Dumion - Testament*** en ***Susanna Dumion - Vrijheid***.

Antwoord:

Vraag 2: Het is bijzonder dat Susanna Dumion 105 jaar is geworden. Het is daarbij ook nog heel uitzonderlijk dat er van haar een afbeelding is overgebleven.

Welke van de volgende woorden hoort niet bij Susanna Dumion? *Tip: kijk goed naar de afbeelding van de bron ***Susanna Dumion - Portret***.*

Overleden in Amsterdam - Ongehuwd - Suriname - Erfgenaam Jan Frederik Taunaj

Antwoord:

Vraag 3: Bekijk de bron ***Susanna Dumion – Portret*** en klik bij het tabblad Herkomst door naar de website van het Teylers Museum. Zoek daar op van welk materiaal dit portret is gemaakt en wat de afmetingen zijn.

Antwoord:

Johannes Heukensfeldt

Vraag 1: In de achttiende eeuw stonden er in Amsterdam veel suikerraffinaderijen. In de collectie van het Stadsarchief zijn er dan ook veel afbeeldingen van deze raffinaderijen te vinden. Zoek in de Beeldbank naar een prent van zo'n suikerraffinaderij.

Kan je de naam van een suikerraffinaderij en het adres ervan vinden? *Tip: voer in de beeldbank bij datering in 1700-1800 om je zoekopdracht kleiner te maken.* <https://archieff.amsterdam/beeldbank/>

Antwoord:

Vraag 2: Het vignet dat Johannes Heukensfeldt verspreidde kan je zien als een reclamefolder. Als je enkel naar dit vignet kijkt welke informatie kan je daar dan uit halen? Gebruik de bron ***Johannes Heukensfeldt - Tabakshandel***. Betrek in je antwoord zowel de tekst van het vignet als de afbeelding.

Antwoord:

Vraag 3: Bij het verhaal van Johannes Heukensfeldt heb je kennis gemaakt met een vignet. Zoek in de Beeldbank nu eens zelf op de term 'vignet tabakshandel'. <https://archieff.amsterdam/beeldbank/> Welke andere symbolen zie je vaak voorbijkomen, en wat valt je nog meer op?

Antwoord:

Johannes Charles

Vraag 1: Gideon Charles schrijft in de brief aan zijn vader van 30 juni 1848 dat hij zich niet fijn voelt als hij eraan denkt dat zijn vader ver van hem vandaan is en ook niks van hem hoort (ook al voeren er dagelijks schepen van de Republiek naar Suriname). Bekijk de bron ***Johannes Charles - Brief geschreven in slavernij.***

Aan welke zin in deze brief zie je dat Gideon Charles om zijn vader geeft?

Antwoord:

Vraag 2: Zowel de brieven als de foto's geven ons een goede inkijk in het leven van de familie Charles. Kan je deze belangrijke mijlpalen van de familie Charles op chronologische volgorde plaatsen? Kijk naar de bron ***Johannes Charles - Familiefoto's.*** Zet er ook de jaartallen als je die kunt vinden.

Pieter Charles trouwt met Maria Elisabeth Woudenberg

Gideon Charles vrijgelaten uit slavernij

Koperen bruiloft van Wilhelmus Charles en Anna Catharina van der Logt

Johannes Charles meegenomen naar Nederland.

Antwoord:

Verdiepingsopdrachten

Vraag 1: Als je de verschillende akten uit de archieven van de notarissen bekijkt dan zie je bepaalde zaken telkens terugkomen, ongeacht het type document.

Welke informatie kan je uit de akten halen?

Antwoord:

Vraag 2: In de verschillende bronnen heb je een beeld gekregen van Amsterdam in de zeventiende eeuw. Welke twee van volgende begrippen horen niet bij de zeventiende eeuw?

zwarte gemeenschap - keurboek - belang schutterij nam toe - oprichting Stadszijdewindhuis - VOC werd opgeheven - De Republiek grootste slavenhandelaar ter wereld - oprichting Aalmoezeniersweeshuis

Antwoord:

Vraag 3: Sommige personen uit deze verhalen zijn met elkaar verbonden. Zo ook Stephanus Pelgrom en Nicolaas Bergen. Zie jij op welke manier zij verbonden zijn?

Antwoord:

Vraag 4: Gedurende de 17e, 18e en 19e eeuw hebben zich veel gebeurtenissen in en rondom Amsterdam afgespeeld. Weet jij nog wat er in welke eeuw gebeurde? Zet de volgende begrippen op chronologische volgorde en voeg de jaartallen toe. Gebruik de diverse bronnen uit het thema 'Amsterdammers en Slavernij'.

Opstand in Palmeniribo

Prent Hendrik de Leth met daarop de Beeckestyn

Jacob van der Ulft tekende de markt op de Dam

Document Voordeelen die de Stad van Amsterdam treckt van de colonie van Suriname

Keurboek van Amsterdam

Oprichting Sociëteit van Berbice

Antwoord:

Vraag 5: Als we kijken naar de verhalen van Juliana en Susanna Dumion dan vallen er overeenkomsten tussen hen op.

Op welke gebieden komen de levens van Juliana en Susanna Dumion overeen en op welk belangrijk punt is er een groot verschil te zien?

Antwoord:

Vraag 6: In Amsterdam kwamen veel mensen bij een notaris of schout om melding te maken van gebeurtenissen. Dit kon bijvoorbeeld gaan om een verstoring van de openbare orde of het uiten van zorgen om een familielid. Op de website Alle Amsterdamse Akten, van het Stadsarchief, zijn een aantal van dit soort verhalen te lezen. <https://alleamsterdamseakten.nl/>

Lees de verhalen *Wanorde aan de Westermarkt*, *'So swart als pek': een raadselachtige dood* en *Echtscheiden in vroeger eeuwen*. Wat valt je op aan de inhoud van de verhalen?

Antwoord: